

Asia: VN/19726/2023

Vammaispalvelulain voimaantulon siirtäminen

Lausuntopyyntö

Lausunnonantajan organisaatio

Valtion viranomainen

Kannatatteko uuden vammaispalvelulain voimaantulon siirtämistä ajankohdasta 1.10.2023 uuteen ajankohtaan 1.10.2024?

Kyllä

Halutessanne voitte antaa tiiviit perustelut vastaukselle:

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle koskien vammaispalvelulain voimaantulon siirtämistä. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vammaispalvelulakia ja kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia sekä neljää niihin liittyvää lakia siten, että kaikki lait siirrettäisiin tulemaan voimaan 1.10.2024. Eduskunnan maaliskuussa hyväksymien lakien oli tarkoitus tulla voimaan 1.10.2023. Lakien voimaantulon siirto perustuu Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan.

THL:n näkemyksen mukaan lakien voimaantulon siirtäminen mahdollistaa lain soveltamisalan tarkentamisen siten, että vammaispalvelulaki säilyy vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina. Jotta vammaispalveluilla voidaan tosiasiallisesti edistää vammaisen henkilön yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallisuutta yhteiskunnassa, on varmistettava, että jatkossakin voidaan turvata palveluiden riittävä taso ja saatavuus niitä eniten tarvitseville. Samanaikaisesti on kuitenkin varmistettava, että myös ikääntyneillä vammaisilla henkilöillä on yhdenvertainen oikeus vammaispalveluihin. Tämä koskee paitsi ikääntyneinä vammautuneita, mutta myös sellaisia vammaisia henkilöitä, joiden vamman tai sairauden ei voida katsoa johtuvan tavanomaisesta ikääntymisestä.

Esitysluonnoksen mukaan lakien voimaantulo siirretään alkamaan 1.10.2024. Toisena vaihtoehtona luonnoksessa hallituksen esitykseksi mainitaan 1.1.2025. Näistä ajankohdista THL kannattaa

myöhäisempää 1.1.2025, mutta voimaantuloa olisi perusteltu siirtää vielä 1.4.2025 saakka. Voimaantulon siirtäminen 1.4.2025 sopisi myös tilastoinnin kannalta huomioiden neljännesvuosittain tapahtuva seuranta. THL kiinnittää huomiota siihen, että vammaispalvelulain muutosten valmisteluun, lausuntokierrokseen sekä eduskuntakäsittelyyn tulee varata riittävästi aikaa. Vammaispalvelulain soveltamisalaan tehtävien muutosten hyväksymisen jälkeen tulee myös jäädä kohtuullinen ja riittävä aika valmistautua vammaispalvelulainsäädännön uudistumiseen. Lakien kolmen vuoden siirtymäaika ei ratkaise kaikkia ongelmia liittyen nopeaan voimaantuloon, sillä lakien voimaantulon jälkeen tullessiin vammaispalveluhakemuksiin tulee soveltaa uutta lainsäädäntöä. Riittävä aika mahdollistaa muun muassa palvelujen järjestämisen, kirjaamiseen ja tietojärjestelmiin liittyvien tarpeellisten muutosten tekemisen sekä uudistuvan lainsäädännön sisällön kouluttamisen. Alkuperäinen lakien voimaantuloaika 1.10.2023 on ollut haasteellinen toimeenpanon valmistautumisen kannalta. Uuden vammaispalvelulain toimeenpano on käynnistetty keväällä 2023 ja tätä valmistelua voidaan hyödyntää jatkossa. Tältä osin on kuitenkin huomattava se, että tehokas toimeenpanoon valmistautumisen jatkaminen on mahdollista vasta, kun soveltamisalaan tehtävät muutokset on hyväksytty eduskunnassa.

THL:n arvion mukaan uuden lain toimeenpano vaatii vahvaa tukea, koulutusta ja konsultaatiomahdollisuuksia hyvinvointialueille etenkin tällaisessa tilanteessa, jossa lain sisältö on muuttunut sen eduskuntakäsittelyn aikana ja lisämuutoksia on tarkoitus tehdä. THL arvioi, että hyvinvointialueet tulevat tarvitsemaan määräaikaista lisäresurssia lain toimeenpanossa. Vaikka uuden vammaispalvelulain soveltamisalaa tarkennettaisiin, tarvitaan voimaantulon jälkeen seurantaa sekä arviointia sen suhteen, toteutuvatko vammaisten henkilöiden oikeudet lain tarkoittamalla tavalla.

Voutilainen Maija
Terveystieteiden tutkimuskeskus THL